Lieta Nr. A420229622
Lietas arhīva Nr. AA43-0812-23/12
ECLI:LV:ADAT:2023:0628.A420229622.6.S

ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2023.gada 28.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents Kaspars Berķis,
tiesneses Ilze Amona un Valda Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ aizgādņa /pers. B/ pieteikumu par Rīgas bāriņtiesas 2022.gada 19.aprīļa lēmuma Nr.1.3./664 atcelšanu un administratīvā akta izdošanu, sakarā ar /pers. A/ aizgādņa /pers. B/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 7.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. A/ aizgādnis /pers. B/ 2022.gada 7.februārī un 21.martā vērsās Rīgas bāriņtiesā ar iesniegumiem, kuros lūdza atļaut /pers. A/ vārdā atraidīt abu mirušās mātes /pers. C/ atstāto mantojumu.

Rīgas bāriņtiesa ar 2022.gada 19.aprīļa lēmumu Nr.1.3./664 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) atteica /pers. B/ atļauju atraidīt /pers. A/ atstāto mantojumu un atļāva /pers. B/ pieņemt /pers. A/ piekritušo mantojumu.

Lēmumā konstatēts, ka mantojuma masā ietilpst naudas līdzekļi un divi nekustamie īpašumi, kuriem zemesgrāmatu nodalījumos apgrūtinājumi ar lietu un ķīlas tiesībām nav reģistrēti. Mantojuma pieņemšanas rezultātā pieteicēja necietīs zaudējumus, gluži pretēji – viņa iegūs kustamo un nekustamo mantu, kas viņai var nodrošināt materiālo stabilitāti un labklājību.

[2] /pers. B/ vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu un administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņam kā /pers. A/ aizgādnim tiktu atļauts atraidīt /pers. A/ piekrītošo mantojumu.

Pieteikumā norādīts, ka /pers. A/ jau ilgstoši nekur nestrādā, nav spējīga gūt ienākumus algotā darbā un krietni un rūpīgi apieties ar viņai piešķirto sociālo pabalstu. /pers. A/ abi brāļi sagādā viņai pārtiku, nodrošina naudas līdzekļus un veic gan kārtējos komunālos, apsaimniekošanas u.c. maksājumus par viņai piederošo dzīvokli, gan parāda par saņemtajiem pakalpojumiem un nekustamā īpašuma nodokļa parāda nomaksu. Jāņem arī vērā, ka mantojuma pieņemšanas rezultātā nekustamie īpašumi kļūs par trīs personu kopīpašumu. Tā kā /pers. A/ nav spējīga gūt ienākumus un uzturēt sev piederošo nekustamo īpašumu, ir apšaubāms, ka viņa spēs izpildīt normatīvajos aktos noteiktos pienākumus un saistības mantoto nekustamo īpašumu daļu uzturēšanā, kā arī ir šaubas par viņas iespējamo mantojamo kopīpašuma daļu atsavināšanu un finanšu līdzekļu iegūšanu. Šādos apstākļos nav pamata secināt, ka mantojuma pieņemšana /pers. A/ neradīs zaudējumus un varēs nodrošināt materiālo stabilitāti un labklājību. Bāriņtiesa nav vērtējusi pārsūdzētā lēmuma samērīgumu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 7.marta spriedumu pieteikums noraidīts, motivējot šādi.

[3.1] Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 4.panta otro daļu, 17.panta 1.punktu un 41.panta otrās daļas 1.punktu bāriņtiesai, lemjot jautājumu par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu, jāaizstāv aizgādnībā esošās personas intereses.

[3.2] Latvijas Republikas Satversmes 105. pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz īpašumu, un šīs tiesības ikvienam piemīt neatkarīgi no viņa rīcībspējas. Tādējādi personas tiesības uz īpašumu ir personas pamattiesības, kurām ir konstitucionāls rangs. Savukārt Civillikuma 355. panta otrā daļa noteic, ka aizgādnis, pildot aizgādņa pienākumus, rīkojas aizgādnībā esošās personas interesēs. Tādējādi aizgādnim savu pienākumu izpildē ir jāievēro pieteicējas pamattiesības un viņas tiesiskās, tostarp mantiska rakstura, intereses.

Īpašuma tiesību iegūšana vispārīgi ir personas mantiska rakstura interese, un šādu tiesību iegūšanas nozīmi nemazina apstākļi, kas saistīti ar iespējām šo īpašumu nākotnē realizēt vai apsaimniekot tā, lai no tā gūtu labumu. Proti, gadījumā, ja nepastāv tādi apstākļi, kas acīmredzami liecina par to, ka īpašuma tiesību iegūšana var radīt personai nelabvēlīgas sekas (piemēram, īpašumam ir apgrūtinājumi), īpašuma tiesību iegūšana ir personas interesēs. Savukārt tas, kā persona ar šo īpašumu vēlāk nākotnē izvēlas rīkoties – paturēt nekustamo īpašumu savā īpašumā, izīrēt, iznomāt vai pārdot – ir personas

izvēle. Persona, kurai nodibināta aizgādnība, šīs tiesības īsteno ar aizgādņa palīdzību. Tātad tiesību uz īpašumu iegūšana vispārīgi ir pieteicējas interesēs.

[3.3] Nekustamajiem īpašumiem ir trīs potenciālie mantinieki – /pers. A/, viņas aizgādnis /pers. B/ un viņu brālis, katrs no viņiem mantotu nekustamo īpašumu 1/3 domājamo daļu. Lietā nav strīda, ka īpašumi nav apgrūtināti ar ķīlas tiesībām vai jebkādām citām mantiska rakstura saistībām, līdz mantojuma pieteikšanās termiņa beigām kreditoru pretenzijas nav saņemtas un īpašumu tirgus vērtība pārsniedz nekustamo īpašumu kadastrālo vērtību (10 861 *euro* un 650 *euro*).

[3.4] Attiecībā uz aizgādņa argumentiem par /pers. A/ nespēju uzturēt un rūpēties par nekustamo īpašumu, kā arī apieties ar saviem finanšu resursiem tiesa norāda, ka personai, kurai nodibināta aizgādnība mantiska rakstura jautājumos, ir apgrūtinoši pilnvērtīgi īstenot savas pamattiesības uz īpašumu un grūtības risināt mantiska rakstura jautājumus. Taču tas nenozīmē, ka šādai personai ir liedzamas tiesības uz īpašumu. Viens no iemesliem, kāpēc personai tiek nodibināta aizgādnība, ir nepieciešamība personai palīdzēt nodrošināt tās tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Šādā situācijā persona nezaudē savas pamattiesības, tostarp tiesības uz cilvēka cieņas aizsardzību, un viņai ir jānodrošina palīdzība ar īpašuma tiesībām saistītos jautājumos, un pamatā to nodrošina tieši aizgādnis. Nav apšaubāms, ka aizgādņa pienākumu izpilde ir sarežģīta un var prasīt arī emocionālu ieguldījumu. Taču tas nevar būt par pamatu, lai atraidītu mantojumu.

[3.5] Savukārt attiecībā uz aizgādņa argumentiem par mantojuma pieņemšanas izdevumiem tiesa norāda, ka pamata izdevumi, kas saistībā ar mantojuma pieņemšanu varētu rasties /pers. A/, viņai kā pirmās šķiras mantiniekam tiesiskajā regulējumā noteikti samazinātā apmērā (*Ministru kabineta 2013.gada 3.septembra noteikumu Nr.737 „Noteikumi par zvērinātu notāru atlīdzības taksēm un to noteikšanas kārtību" 39.punkts*). Turklāt ar mantojuma pieņemšanu saistītās izmaksas ir īstermiņa tēriņi, kurus ievērojami pārsniedz mantojuma pieņemšanas rezultātā iegūstamā nekustamā īpašuma vērtība. Nav pamata secināt, ka šādi izdevumi /pers. A/ varētu būt tik pārmērīgi, lai būtu pamats atzīt, ka mantojuma pieņemšana pati par sevi viņai varētu radīt pārmērīgus zaudējumus.

Tāpat /pers. A/ nelielo ienākumu apmērs un tas, ka kopīpašuma apsaimniekošana un realizēšana ir sarežģītāka nekā tā ir situācijā, kurā viss nekustamais īpašums pieder vienai personai, nav pamats atzīt, ka personas interesēs ir atraidīt mantojumu – īpašumu, kas, atbilstoši apsaimniekots vai realizēts, kopumā var uzlabot personas finansiālo stāvokli.

Tā kā nav sagaidāms, ka izdevumi, kas /pers. A/ neizbēgami varētu rasties saistībā ar nekustamo īpašumu, varētu pārsniegt viņai pienākošās nekustamā īpašuma daļas vērtību, nav pamata atzīt, ka konkrētajā gadījumā mantojuma pieņemšana /pers. A/ varētu radīt pārmērīgu apgrūtinājumu vai zaudējumus.

[3.6] Pārsūdzētais lēmums nav pretrunā samērīguma principam, jo ar to tiek nevis ierobežotas tiesības, bet gan veicināta /pers. A/ būtisku pamattiesību – tiesību uz īpašumu – aizsardzība.

[4] /pers. B/ par Administratīvās rajona tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, norādot, ka lietā ir jāvērtē ne tikai mantojuma masas sastāvs, kurā ietilpst arī naudas līdzekļi, bet arī sekas, kas radīsies, iegūstot konkrētu īpašumu. Aizgādnis atkārtoti norādījis pieteikumā minētos apsvērumus par /pers. A/ nespēju uzturēt sev piederošo nekustamo īpašumu un kopīpašumu. Papildus pausts, ka /pers. A/ ienākumi ir nelieli, turklāt, ja viņai piederēs vairāki nekustamie īpašumi, viņa zaudēs pašvaldības piešķirtās kompensācijas, kas veido daļu no ienākumiem. Ir apšaubāms, ka vienam no pārējiem kopīpašniekiem būs līdzekļi iespējamo /pers. A/ nekustamo īpašumu domājamo daļu izpirkšanai vai ka cita persona vēlēsies iegādāties 1/3 domājamo daļu no nekustamā īpašuma, proti, ir apšaubāms, ka /pers. A/ nekustamo īpašumu atsavināšanas rezultātā varētu iegūt finanšu līdzekļus. Tiesa nav vērtējusi /pers. A/ iespējamās finansiālās saistības. Aizgādnis nevar uzņemties /pers. A/ finansiāla rakstura saistības, lai arī līdz šim abi ar brāli to ir darījuši, kā arī aizgādnim nav pienākuma aizgādnībā esošo personu uzturēt uz sava rēķina.

[5] Rīgas bāriņtiesa paskaidro, ka nekustamie īpašumi, tos atbilstoši apsaimniekojot vai realizējot, var nest tikai ieguvumu. Tas, ka īpašumu apsaimniekošana ir saistīta ar izdevumiem, nav pamats atzīt, ka mantojuma atraidīšana ir /pers. A/ interesēs. Pēc mantojuma pieņemšanas aizgādņa pienākums ir /pers. A/ mantu apsaimniekot tā, lai no tās pēc iespējas gūtu ienākumus. Tiesa ir objektīvi un pilnīgi noskaidrojusi lietas apstākļus un taisījusi pamatotu un mantojuma masas interesēm atbilstošu spriedumu.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījusi lietas materiālus un novērtējusi lietā esošos pierādījumus, kā arī izvērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu kopsakarā ar lietas dalībnieku sniegtajiem argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Administratīvā rajona tiesa ir izvērtējusi lietas izspriešanai būtiskos apstākļus un pamatoti secinājusi, ka mantojuma pieņemšana ir /pers. A/ interesēs un lietā nav konstatējami tādi apstākļi, kas liecinātu, ka mantojuma pieņemšana varētu radīt /pers. A/ pārmērīgu apgrūtinājumu vai zaudējumus. Līdz ar to tiesa ir pamatoti atzinusi, ka pārsūdzētais lēmums atbilst aizgādnībā esošās /pers. A/ interesēm un tādēļ ir atzīstams par tiesisku un pamatotu. Pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams.

Ievērojot minēto, apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai un atkārtoti izvērstāku argumentu izklāstu nenorāda.

[7] Izvērtējot apelācijas sūdzības argumentus, apgabaltiesa secina, ka tajos pamatā norādīts uz iespējamiem apgrūtinājumiem, ar kuriem viņam būs jāsaskaras, /pers. A/ pieņemot mantojumu. Turklāt šie argumenti satur zināmas

pretrunas. Piemēram, /pers. B/ ir norādījis, ka, /pers. A/ pieņemot mantojuma masā ietilpstošos nekustamos īpašumus, veidosies kopīpašums, kas apgrūtinās rīcību ar šiem īpašumiem. Vienlaikus no lietas materiāliem izriet, ka šiem nekustamajiem īpašumiem ir trīs mantinieki un /pers. B/ bāriņtiesas sēdē ir paskaidrojis, ka viņš ar brāli ir nolēmuši pieņemt mantojumu (*lietas 55.–56.lapa*). Līdz ar to konkrētajos apstākļos jebkurā gadījumā veidosies kopīpašums, un mantiniekiem būs kopīgi jāvienojas par rīcību ar šiem nekustamajiem īpašumiem.

/pers. B/ ir arī norādījis uz mantojuma masā ietilpstošā dzīvokļa slikto stāvokli, kas liedz to izīrēt. Vienlaikus bāriņtiesas sēdē /pers. B/ ir norādījis, ka vēlētos minēto dzīvokli pārrakstīt savam dēlam (*lietas 56.lapa*). /pers. B/ lietā ir uzsvēris vien apgrūtinājumus un izdevumus, kurus nestu mantojuma masā ietilpstošo nekustamo īpašumu pieņemšana, taču nav ņēmis vērā apsvērumus par iespējamo labumu, ko varētu gūt, ar atbilstošu rūpību apsaimniekojot vai atsavinot strīdus īpašumus.

Šo apstākļu kopums, apgabaltiesas ieskatā, liecina par aizgādņa vēlmi atteikties no aizgādnībā esošajai /pers. A/ piekrītošā mantojuma, lai atvieglotu sev turpmāko rīcību ar mantojuma masā ietilpstošajiem nekustamajiem īpašumiem. Taču šādi apsvērumi nevar būt par pamatu, lai atraidītu aizgādnībā esošai personai piekrītošu mantojumu.

Kā to pamatoti norādījusi jau pirmās instances tiesa, /pers. B/, pildot aizgādņa pienākumus, saskaņā ar Civillikuma 355.panta otrajā daļā noteikto ir pienākums rīkoties aizgādnībā esošās personas interesēs. Tādējādi /pers. B/ ir jārīkojas tā, lai maksimāli nodrošinātu arī aizgādnībā esošās /pers. A/ intereses, tostarp uz īpašumu un arī uz augļiem, kurus varētu nest šie īpašumi.

[8] Apgabaltiesa papildus norāda, ka no aizgādņa sniegtajiem paskaidrojumiem un iesniegtajiem pierādījumiem nav konstatējams, ka /pers. A/ sagaidāmie izdevumi sakarā ar nekustamo īpašumu uzturēšanu varētu būt tik ievērojami, ka pārsniegtu viņas ienākumu apmēru, varētu radīt pārmērīgus apgrūtinājumus vai zaudējumus un nebūtu samērojami ar no nekustamajiem īpašumiem iespējami iegūstamo labumu.

Savukārt apsvērums par to, ka /pers. A/, iespējams, varētu zaudēt pašvaldības piešķirtās kompensācijas, ja viņas īpašumā būs vairāki nekustamie īpašumi, pirmo reizi izteikts apelācijas sūdzībā, turklāt neuzrādot pierādījumus par saņemto kompensāciju apmēru. Taču no apelācijas sūdzībā norādītajiem ienākumu veidiem un summām secināms, ka pašvaldības kompensācija 28,46 *euro* apmērā sastāda tikai nelielu daļu no /pers. A/ ienākumiem.

[9] Aizgādnis apelācijas sūdzībā vērsis uzmanību, ka pārsūdzētajā spriedumā nav minēti mantojuma masā ietilpstošie naudas līdzekļi, vienlaikus nepaskaidrojot, kāda tam ir bijusi ietekme uz sprieduma pareizību.

Pārbaudot šo argumentu, apgabaltiesa secina, ka atbilstoši zvērināta tiesu izpildītāja sniegtajai informācijai 2021.gada 30.septembrī mantojuma atstājējas norēķinu kontā bija atlikuši 3,37 *euro* (*lietas 53.lapa*). Ņemot vērā, ka /pers. B/ gan iestādē, gan tiesā pauda apsvērumus par to, ka tieši nekustamo īpašumu pieņemšana nebūtu /pers. A/ interesēs, tiesa pamatoti pievērsās šo apstākļu vērtēšanai, nevis jautājumam par naudas līdzekļu pieņemšanu. Apstāklis, ka mantojuma masā ietilpst arī naudas līdzekļi, nemaina pirmās instances tiesas secinājumu pamatotību par to, ka mantojuma pieņemšana ir /pers. A/ interesēs.

[10] Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka /pers. B/ iesniegtā apelācijas sūdzība nav pamatota. Pārsūdzētais lēmums ir tiesisks un pamatots, savukārt pieteikums ir noraidāms kā nepamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ aizgādņa /pers. B/ pieteikumu par Rīgas bāriņtiesas 2022.gada 19.aprīļa lēmuma Nr.1.3./664 atcelšanu un administratīvā akta, ar kuru /pers. B/ tiktu atļauts atraidīt aizgādnībā esošajai /pers. A/ piekrītošo mantojumu, izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnesis referents K.Berķis
Tiesneses I.Amona
V.Zommere